

ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ

Опалюк Т.Л.

*кандидат педагогічних наук, асистент,
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка;*

Малихін О.В.

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

ГРУПОВА РОБОТА СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЇХНЬОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РЕФЛЕКСІЇ

Найвища цінність реалізації соціальної рефлексії завдяки використанню різних форм навчальної діяльності стосується формування сприятливих умов для професійного та особистісного саморозвитку та самореалізації в дидактико-професійному середовищі в педагогічному навчальному закладі.

Групова форма організації навчальної діяльності – це форма організації навчання у малих групах студентів, об'єднаних спільною навчальною метою. За такої організації навчання викладач керує роботою кожного студента опосередковано, через завдання, якими він спрямовує діяльність групи. Групове навчання відкриває для студентів можливості співпраці зі своїми однокурсниками, дозволяє реалізувати природне прагнення кожної людини до спілкування, сприяє досягненню студентами високих результатів засвоєння знань та формування вмінь. Така модель легко й ефективно поєднується з традиційними формами і методами навчання і може застосовуватися на різних етапах навчання. Стосунки між викладачем та студентами набуває характеру співпраці, тому що педагог безпосередньо втручається у роботу груп тільки в тому разі, якщо у студентів виникають запитання і вони самі звертаються за допомогою до нього. Це їхня спільна діяльність, яка, на відміну від фронтальної та індивідуальної, не ізолює студентів один від одного, а навпаки, дозволяє реалізувати природне прагнення до спілкування, взаємодопомоги і співпраці.

Склалося чимало виправданих і традиційних форм організації самостійної роботи студентів у ВНЗ, проте визначальний вплив на рівень і якість самостійної роботи, безумовно, чинить навчальна лекція. Прочитана на високому ідейно-теоретичному рівні, у тісному зв'язку з життям, профілем вищого навчального закладу, вона активізує самостійне мислення студентів.

На загальному тлі функціонування системи форм навчального процесу варто виділити особливо навчальну консультацію, проведенню якої до теперішнього часу приділялася практично пасивна роль. В умовах перебудови навчального процесу місце й роль консультації істотно змінюється, вона здобуває іншу форму. Практично проблема консультацій вимагає глибокого осмислення, оскільки в методичному плані ця форма організації самостійної роботи студентів представлена й розроблена слабо.

Консультація – слово латинського походження. У перекладі воно означає «допомогу радою» (рада фахівця з якого-небудь питання, рада знаючої особи). Поняття та зміст консультації більш ємнісне, тому що крім того, що це форма роботи зі студентами, вона, у той же час, є дієвою формою їхнього морального виховання. Консультації активно сприяють виробленню таких важливих якостей, як

дисциплінованість, працьовитість, цілеспрямованість, прагнення до пошуку істини, таких необхідних для сучасного фахівця високої кваліфікації.

При всьому своєму загальному значенні, за змістом консультації специфічні для різних форм навчання – денного й заочного. Різноманітні й методи консультування: питально-відповідальний, розгорнута бесіда, розгорнута бесіда на основі конспектів першоджерел, вирішення завдань і розбір конкретних проблемних ситуацій, просте спілкування, що дозволяє відпрацьовувати навички публічного виступу тощо. Для досягнення більшої ефективності консультацій необхідно дібрати відповідні форми їх проведення: групові, індивідуальні, із застосуванням технічних засобів та інші.

Стосовно проблем педагогічного супроводу й особистісної педагогічної підтримки студентів (Л. Бережнова, Є. Бондаревська, О. Газман, С.Поляков та інші) консультування розглядається як форма надання допомоги людині в ситуації виникнення утруднення задля розв'язання своїх власних проблем, труднощів і передбачає активну роботу, спрямовану на самопізнання, самоусвідомлення.

Ефективність консультацій, ступінь їхнього впливу на формування в студентів соціальної рефлексії залежить від дотримання двох найважливіших методичних правил: по-перше, систематичність їхнього проведення протягом усього навчального року й, по-друге, активізація самостійного мислення того, хто консультується. Важливим принципом організації грамотної самостійної роботи студентів повинна бути відсутність обов'язкового, примусового підходу до консультування. Виклик на консультацію ні в якій мірі не повинен бути формою покарання за «невивчений» матеріал; прихід на консультацію повинен стати потребою в спілкуванні студента з викладачем.

Консультація має не тільки навчальне, але й велике виховне значення. Вона дозволяє прищеплювати студентам почуття постійної відповідальності за якість підготовки, активізує їхню участь у семінарських заняттях, самодисциплінує. Правильне її проведення пробуджує в студента інтерес до предмета. Однак індивідуальні консультації можуть мати негативні сторони: деякі студенти звикають працювати тільки на консультаціях, перестають готуватися до семінарів. Іноді буває, що студент намагається використати консультацію для того, щоб одержати відповідь на питання, для вивчення якого сам не приклав необхідних зусиль. Справжня допомога студентові полягає в тому, щоб повідомити деякі способи та прийоми вивчення того або іншого питання, звернути увагу на головну ідейну лінію, принципи побудови аргументів, висновків, узагальнень, систему застосовуваних доказів. Корисно, при цьому, порекомендувати навчально-методичну та довідкову літературу, роз'яснити деякі терміни, поняття.

Існує важлива вимога, що пред'являється до вдосконалення методів розкриття змісту того або іншого явища, процесу, а саме: розвиток думки студента та пізнання процесів через виявлення й усунення протиріч, недоліків, недоробок. Цей найважливіший принцип повинен стати основним на консультаціях.

У своїх дослідженнях соціальну рефлексію майбутнього вчителя розуміємо як вияв соціально-рефлексійної компетентності як інтегральної єдності розвитку соціальної та рефлексійної компетентностей під час реалізації потенційно можливих видів професійно-педагогічної діяльності, що стосується здатності та готовності сприймати соціум, усвідомлювати свою перетворювальну роль у ньому через суб'єкт-суб'єктну взаємодію з учнями та іншими учасниками освітнього процесу, а також ефективно на циклічно-рефлексійній основі константно її вдосконалювати.

Також слід зазначити, що формування соціальної рефлексії майбутнього вчителя у процесі професійної підготовки реалізується через застосування відповідних форм організації навчання, з-поміж яких ми виділили групову роботу та форми організації навчальної діяльності у процесі вивчення системи педагогічних дисциплін, які мають особливо високий потенціал щодо розвитку соціальної рефлексії студента.

Список використаних джерел:

1. Арістова Н. О., Формування професійної суб'єктності майбутніх філологів: теорія і практика: монографія / Н. О. Арістова. – Київ: ТОВ «НВП Інтерсервіс», 2017. – 400 с.
2. Ковальчук В. І., Теоретичні і методичні засади розвитку педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів у післядипломній освіті: автореф. дис... док. пед. наук: 13.00.04 / Ковальчук Василь Іванович. – Запоріжжя, 2014. – 40 с.
3. Малихін, О. В., Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / О. В. Малихін, І. Г. Павленко, О. О. Лаврентьева, Г. І. Матукова. – Кривий Ріг: КДПУ, 2010. – 270 с.
4. Малихін О. В. Методи і засоби організації самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів / О. В. Малихін // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: [зб. наук. пр.] – К.: Вид. центр КНЛУ, 2009.– Вип. 39. – С. 81-86.
5. Опалюк Т. Л., Активно використовувані форми організації навчальної діяльності у педагогічних університетах у процесі формування соціальної рефлексії майбутнього вчителя / Т. Л. Опалюк // Інтернаука. – 2017. – № 17 (21). С. 56-59.
6. Opalyuk T. L., Personality of the student of the pedagogical university as a subject of the process of the intended formation of the social reflexion of the future teacher / T.L. Opalyuk // European Applied Sciences. – 2017. – № 4. – С. 43-45.